

DOI: 10.26468/trakyasobed.1527950

Trakya University Journal of Social Sciences, 27(1), 129-137, 2025

Mimarlıkta Türk Kültürel İfadeleri: Türk Dilinde Mimarlık Anlatımları ve Kültürel Bağlantıları

Turkish Cultural Expression in Architectural Expression in Turkish Language and Their Cultural Connections

Uzman, Doktora Öğrencisi Aslıhan Kocaer^{1*}, Öğr. Gör. Rabia Kocaer²¹Başkent Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara, Türkiye²Sakarya Üniversitesi, Sanat Tasarım ve Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, Sakarya, Türkiye

ÖZ

Dilin temel işlevi insanlar arasındaki iletişimi sağlamaktır. Bu iletişimi sağlarken dil ile ilgili yetkinlik ne kadar iyi ise anlam aktarımı da o kadar iyidir. Dilde ifade yetkinliğinin güçlü olması kullanılan kalıp ifadelerle mümkündür. Her dilde olduğu gibi Türkçede de bu ifadeler oldukça yaygındır. Belirli bir biçimde kullanılan bu kalıp ifadeler (atasözleri, deyimler vb. ifadenin gücünü derinleştirmektedir. Her kalıp ifade üzerine birçok tanım yapılabilir. Dil ve kültür bu aşamada kullanıldıkları döneme ve topluluğa göre aktarımı sağlamada önemli kaynaklar olarak yer almaktadır. Her kültürün kendine has özellikleri, gelecek nesillere aktaracağı önemli unsurları bulunmaktadır. Özellikle mimarlıkta günümüze kadar gelen birçok eser dil ile ifade edilmekte ve geleceğe taşınmaktadır. Atasözleri, deyimler ve benzetmeler bu noktada anlatımı etkili kılmak, söyleneni net, kolay ve anlaşılır bir şekilde dile getirmek için etkili araçlardır. Bu bağlamda bu göstergelerin disiplinlerde kullanılması o alanların etkili ve derin anlatımına katkı sağlamaktadır. Çalışma kapsamında Türk dilinde yer alan kalıp ifadeler mimarlık alanı yönünden incelenmiştir. TDK sözlüklerinde yer alan kelimeler, deyimler ve benzetmeler örneklerle desteklenmiş, bu ifadelerin mimarlık alanında nasıl kullanılabileceği açıklanmıştır. Ayrıca, Türk kültürünün mimarlık disiplininde nasıl yansıtıldığı ve mimarlık disiplinine nasıl bir değer kattığı ifade edilmiştir. Bu bağlamda, Türk kültürel ifadelerinin mimarlık disiplinine derinlik kattığı, kültürel bağlantıların mimarlık projelerinde anlam ve kimlik oluşturmak için önemli olduğu vurgulanmıştır. Makale, Türk kültürünün mimarlık alanında nasıl bir etki yarattığını anlamak isteyen okuyuculara genel bir bakış açısı sunmak ve konuyla ilgili daha fazla araştırmalara destek olmak için planlanmıştır.

Anahtar kelimeler: mimarlık, kültür, kalıplaşmış sözler, disiplinlerarasılık, dil

ABSTRACT

The basic function of language is to provide communication between people. Achieving language expression competence is possible with the use of formulaic expressions. These expressions are words freely chosen by the speakers. These formulaic expressions (proverbs, idioms, etc.), always used in a certain way, deepen the power of the expression. Saying formulaic expressions in certain situations has become a tradition, especially in Turkish culture different definitions can be made for each proverb and idiom, and these definitions can be improved day by day. At this stage, language and culture are important resources in ensuring their transmission according to the period and community in which they are used. In this context, this transfer has a very important place in the fields of history, literature and architecture. At this point, proverbs, idioms and terms are effective tools to make the expression effective and to express what is said clearly, easily and understandably.

*Sorumlu Yazar/Corresponding Author: Uzman, Doktora Öğrencisi Aslıhan Kocaer

E-posta: kocaeraslihan@gmail.com

ORCID: orcid.org/0000-0002-3707-472X

Geliş Tarihi/Received: 04.08.2024

Kabul Tarihi/Accepted: 16.06.2025

Yayınlanma Tarihi/Publication Date: 30.06.2025

Atıf/To cite this article: Kocaer, A., & Kocaer, R. (2025). Turkish cultural expression in architectural expression in Turkish language and their cultural connections. *Trakya University Journal of Social Sciences*, 27(1), 129-137.

©Telif Hakkı 2025 Yazar. Trakya Üniversitesi adına Galenos Yayınevi tarafından yayımlanmaktadır. Creative Commons Atıf (CC BY) Uluslararası Lisansı ile lisanslanmaktadır. Copyright © 2025 The Author. Published by Galenos Publishing House on behalf of Trakya University. Licensed under a Creative Commons Attribution (CC BY) 4.0 International License.

ABSTRACT

Words that emerge as a result of certain experiences and experiences in societies are also meaningful pieces in terms of being didactic. These expressions, which are the product of traditional oral culture, are valuable in terms of making the expression of oral and written expression effective. Within the scope of the study, formulaic expressions in the Turkish language were examined in terms of the field of architecture. The words, idioms, terms and analogies included are supported with examples, and it is explained how these expressions can be used in the field of architecture. In addition, it was expressed how Turkish culture is reflected in the discipline of architecture and what value it adds to the discipline of architecture. In this context, it is emphasized that Turkish cultural expressions add depth to the discipline of architecture and that cultural connections are important to create meaning and identity in architectural projects.

Keywords: architecture, culture, common words, interdisciplinarity, language

EXTENDED ABSTRACT

The basic function of language is to provide connection between people. The better the language used during this communication, the better the meaning intended to be conveyed. Acquiring language expression proficiency is possible by using formulaic expressions. There are many of these expressions in Turkish, as in every language. These expressions are freely chosen by the speakers. These formulaic expressions (proverbs, idioms, etc.), always used in a certain way, deepen the power of the expression. Saying sentences in a certain way has become a tradition, especially in the Turkish movement.

Different definitions can be made for each proverb and idiom, and these definitions can be improved day by day. Each discipline can translate the meanings of proverbs or idioms in its own way. At this stage, language and culture are important resources in ensuring its transmission according to the period and society in which it is used. Each culture has its own characteristics and important elements that it will pass on to future generations. In this context, this transfer has a very important place in the fields of history, literature and architecture. Especially in architecture, many works express themselves through language. At this point, proverbs, idioms and terms are effective tools to make the expression effective and to express what is said in a clear, easy and understandable way. They are important indicators that express the richness of the Turkish language and Turkish culture. The use of these indicators in disciplines also contributes to the effective and in-depth explanation of those fields.

In the globalizing world, it plays an important role in revealing the social and cultural values of the society and in the socialization of individuals. These words, which emerged as a result of certain experiences and experiences in societies, are also meaningful works in terms of being instructive. It is the art of expressing a lot with few words. These expressions, which are the product of traditional oral culture, are valuable in terms of making oral and written expression effective.

It reveals the symbolic meanings, aesthetic values and cultural identities of architectural elements as a part of Turkish culture and history. In this context, within the scope of the research, “The Silent Language of Ottoman Architecture, the Heritage of the Seljuks, Turkish Houses”, evaluating architecture not only from an aesthetic perspective but also from a cultural window allows us to establish a connection with the past and better understand our traditions.

The contributions of some idioms, proverbs, terms and analogies used among the public, in line with their meanings, to the language are discussed as follows: “Building/building a wall”, “Giving a waist”, “A nail saves a horseshoe; a horseshoe saves a horse”. saves”, “A tree bends while it is still alive”, “Laying the foundation”, “Not leaving stone upon stone”, “Securing the work”, “Building”, “Like a castle”, “Architecture is like a piece of music. “, “Architecture is like a dance.”, “Architecture is the pen of a poet.”, “Don’t buy a house, buy a neighbor”, “If I spit down, I’ll grow a beard, if I spit up, I’ll grow a mustache” and sample patterns were examined.

Studies on the vocabulary of Turkish have become increasingly important in recent years. Because, thanks to these studies, information is obtained about a society’s traditions and customs, lifestyle, political and social history, and many social and cultural trends. Because these words have harmonious pronunciation features that remain in the memory of the society and facilitate expression in speech. Society is renewed in every period by making use of various cultural elements in order to maintain its existence. These elements, unique to every society, become living values by being passed on to future generations. Within the scope of the study, formulaic expressions in the Turkish language were examined in terms of the field of architecture. The words, phrases, terms and analogies included are supported by examples and it is explained how these expressions can be used in the field of architecture. In addition, it was expressed how Turkish culture was reflected in the discipline of architecture and what value it added to the discipline of architecture.

EXTENDED ABSTRACT

In this context, it is emphasized that Turkish cultural expressions add depth to the discipline of architecture and that cultural connections are important in creating meaning and identity in architectural projects. The article is planned to provide a general perspective to readers who want to understand how Turkish culture affects the field of architecture and to encourage further research on the subject.

Giriş

Kültür; hayatımıza yeni şeyler katmak amacıyla ortaya konulmuş, kazanılmış tüm bilgilerin bütünüdür. Her şeyi görüp, duyup, okuyup unuttuktan sonra artakalan keşfedilmesi gereken uluslararası bir bilgi birikimidir. İnsanı insan yapan tüm özelliklerin ortak bileşkesidir. Bugünü geçmiş ve gelecekle bir köprü görevi ile bağlayan, onu zenginleştiren değerlerin toplamıdır. Bizden olan ya da olmayan her ayrıntıya gösterdiğimiz ilgidir. Yüzyıllar boyunca çeşitli disiplinlerde farklı biçimlerde tanımlanmış bir kavramdır. Bu bağlamda, disiplinlerde kültürün tanımı ve kullanımı ne anlatmak istediğine göre şekillenmektedir. En yaygın tanımıyla kültür, toplumun inanç ve değerler sistemidir. İnsanların yaşamını anlamak ve insanları anlamlandırmanın bir yoludur. Bu bağlamda sözlü gelenek kültüründe bahsi geçen kalıplar önemli bir yere sahiptir.

Sanatsallığı ifade eden kültür, toplumun birçok disiplininde çeşitli şekillerde yer almaktadır. Toplumun yaşam tarzını, etki alanını, düşüncesini ve dilini nesilden nesile aktaran olgudur. Bu bağlamda, Türk dilinde kültür, deyimler, atasözleri ve benzetmeler yoluyla aktarılmaktadır. Birçok disiplinle iç içe olan kültür her alana ayrı bir anlam katmaktadır. Örneğin, edebiyat kültüre canlılık katan bir alan; matematik kültürle harmanlanmış bir bilim, mimarlık ise mimari eserlerin ortaya çıkarılışı ve yorumlanarak hayata aktarılmasını sağlamaktadır. Burada zaman ve mekân kavramı önemlidir. Çünkü aktarılan her eser dönemin özellikleri hakkında topluma bilgi vermektedir. Bu sebeple, mimarlığın dile ve kültüre sağladığı fayda, dilin ve kültürün de mimarlığa katkıları yok sayılmaz.

Türk kültürü, mimarlık disiplininde genellikle geleneksel motifler, malzemeler ve yapısal öğelerin kullanımıyla yansıtılmaktadır. Örneğin, Osmanlı dönemi mimarisi bu yansımanın bir ürünüdür. Buna benzer ürünler sözlü gelenekte çeşitli ifadeler ile karşı tarafa anlatılmaktadır. Söz konusu ifadeler Türk mimarlık disiplinine zenginlik katarak geçmişle geleceği birleştirme ve kimlik oluşturma konusunda önemli bir rol oynamaktadır.

Dilin söz varlığı deyimler, atasözleri ve benzetmeler vb.den oluşmaktadır. Bu ifadeler Orhun yazıtlarından bu yana Türkçeye girmiş, dili zenginleştiren ve güçlendiren önemli yapılarıdır. Bir söz öbeğini diğer sözcüklerden ayıran en önemli özellik onun biçimidir. Belli bir anlamı iletmek için bir biçim

alırlar ve o biçimi korurlar. Bu durumu Gökdayı (2020) “Bu biçimlenmenin sonucunda anlamın ötesinde “işlev” önem kazanır ve bu da iletişim sırasında bu yapıların anlamı düşünülmeden kullanılır”. şeklinde ifade etmektedir.

Nesilden nesile aktarılan atasözleri milli özellikler taşımakta ve hayatın çeşitli konularına ilişkin örnek öğeler içermektedir (Altaylı, 2010). En az iki kelimeden oluşan, konuşma ve yazmada anlatım gücünü artıran, bazen anlam açısından mantığı aşan kısımlar içerebilen, bazı kelimelerin yapısında anlam değişikliğine uğramış kalıp sözler atasözü deyimleridir (Çotuksöken, 1992). Bu sözler, her ülkedeki yaşam tarzındaki farklılıklar nedeniyle toplumdan topluma değişiklik göstermektedir.

Atasözleri bir ülkenin düşünce, inanç ve genel davranışlarıyla birlikte gelişen, biçimsel söz varlığının önemli bir bölümünü oluşturan sözcüklerdir. Belirli kelimelerle belli bir şekilde söylenen atasözleri, ataların yılların tecrübesiyle edindiği bilgileri, kelimelerle nasihat olarak belirleyen sözlerdir. Ele aldıkları konuya göre büyük farklılıklar gösteren mitler değerleri kontrol etmez. Toplum yaşamını oluşturan öğeler, kader düşüncesi, Allah anlayışı, eğitim, ekonomi gibi çok geniş bir alan atasözlerinin konusudur (Elçin, 1993).

Atasözleri hakkında bilgi veren kaynakların tamamı, atasözlerinin az sözle çok şey anlatabilme yeteneklerinden bahsetmektedir. Bu konuyla ilgili karar atasözlerinin anlamsal olarak sıkıştırılmış yapısından kaynaklanmaktadır. Gerektiğinde kullanılma zorunluluğu atasözlerine alkış, kargışlarda olduğu gibi kısıklık, kesinlik ve anlam açıklığı kazandırmıştır. Atasözleri aracılığıyla gerek edebî eserlerde gerekse gündelik hayatta anlatılan hikâye daha fazla güç ve renk kazanır (Karadağ, 2004).

Deyimler belirli bir dilin önemli simgeleridir. Deyimler genel olarak toplumun yaşamına, inanç ve geleneklerine ilişkin tüm bilgi ve düşünceleri ifade etmektedir. Tanım olarak, “Bir kavramı çekici bir ifadeyle veya özel bir yapıyla ifade eden, çoğu gerçek anlamından farklı bir anlama sahip olan kalıplaşmış bir kelime veya cümle grubu.” (Aksoy, 1988), “Genellikle gerçek anlamının dışında kullanılan, anlatımı daha güzel ve etkileyici yapan, toplum tarafından ortak olarak benimsenen kalıplaşmış sözlerle deyim denir.” (Hengirmen, 2007). olarak ifade edilmektedir.

Deyimler oluşurken “Armudun sapı, üzümün çöpü var.” deyimindeki gibi somutlaştırma; “damdan düşer gibi” örneğindeki uygun olarak benzetme; “Anlaşıldı Vehbi’nin kerrakesi.” Deyiminde olduğu gibi daha önceden yaşanmış bir olaya gönderimde bulunma gibi yollara başvurulmaktadır (Özkan vd. 2006).

Bu bağlamda, TDK’ye ait olan sözlükler üzerinden değerlendirme yapılmıştır. Sözlü kültürde geçen atasözleri, deyimler ve benzetmeler incelenmiştir. Kapsama dahil olabilecek bu ifadeler incelikte araştırılmış ve toplamda on dört (14) adet kalıplaşmış ifade bulunmuş ve açıklanmıştır. İncelenen deyim, atasözü ve benzetmelerde mimari ifadelere rastlanmış ve belli kalıplar somutlaştırılmış veya benzetilmiştir. Bu ifadeler işlevsellik açısından mimarlığa farklı bir boyut kazandırmaktadır. Dilde mimari anlatımı zenginleştirdiği görülmektedir.

Kültür, Dil ve Mimarlık

Mimarlık, kavramlar ve sembollerle ifade edilmeye çalışılan bir alandır. Dilin yapısı; yaşantılar, deneyimler ve kültürle içten içe beslenmektedir. Bu beslenmeyi mimar biçimlendirerek çevresine sunmaktadır. Her disiplinde olduğu gibi dil, her alanda kendini farklı göstermektedir. Lefebvre’ye göre, “Dil bir yandan kendisini değersizleştirirken, diğer yandan değerleri oluşturur” (1998).

Tarihin ilk dönemlerinden itibaren doğanın insanoğluna sunduğu kapalı alanlar sayesinde mimarlık hep var oluş ve insan hayatının önemli alanlarından biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Kuban, “Mimarlık özel bir yapı eylemidir” ifadesiyle insanların doğal bir ihtiyacı olan korunmaya karşılık olarak yanıt verdiği anlaşılmaktadır. Mimarlığın insanların kendine ait özel bir alanın oluşturulmasıyla mekân kavramı ortaya çıkmaktadır. Bu özel alan mimariyi diğer yapı eylemlerinden ayırmaktadır” (Kuban, 2018).

Yerleşik hayattan Orta Çağ’a kadar olan dönemde insanlar, insanlar arası ilişkiler ve buna bağlı olarak da kültür değişiklik göstermektedir. Birbiri ile sürekli etkileşim halinde olan kültür ve mimarlık, toplumun da desteği ile bir önceki unsuru aşmaya yönelik yeniliklere doğru adım atmaktadır.

Gelişen dünyada mimaride ortaya konan her yenilik desteklenmektedir. “Mimarlık onu sadece teknolojiye değil sosyal inovasyona da daha duyarlı olmaya zorlayarak kariyerini yeniden tanımlamaya yöneltti” (Kuban, 2018). Mimari biçimi sadece pratikte değil felsefede de sorgulanmaktadır. Mimarlık; Vitruvius’un ortaya koyduğu işlevsellik, dayanıklılık ve güzellik ilkeleri sayesinde doğayla eş anlamlı hale gelmiştir. İşlevsellik; kültürel, sosyal, psikolojik ve mekânsal ihtiyaçlara uyum sağlama yeteneği; geleneksel ve modern teknoloji, güzellik; anlamsal-sembolik, estetik, ifadesel, insani-doğal bir bağlam haline gelmiştir (Aydın, 1993, aktaran Danacı, 2015).

Kültür ve mimarlık arasındaki ilişki birbirine oldukça yakındır. Mimarlık, bir toplumun kültürel değerlerini, yaşam tarzını, tarihini ve kimliğini yansıtan bir sanat ve tasarım disiplindir. Bir yapının tasarımı ve inşası, o toplumun kültürel ifadelerini ve değerlerini yansıtan somut bir araçtır. Kültür de o değerlerin oluşmasına katkı sağlayan gelecek nesillere bu değerleri aktarmaya fayda sağlayan somut ve soyut araçlardır. Bu bağlamda, mimari de kullanılan birçok unsur, bir toplumun kültürel mirasını korumakta ve gelecek nesillere aktarmaktadır. Bir yapının tasarımında kullanılan malzemeler, şekiller, süslemeler ve detaylar, o toplumun estetik anlayışını ve kültürel sembollerini yansıtmaktadır. Örneğin, Osmanlı mimarisinde kullanılan kubbeler, minareler ve süslemeler İslam kültürünün ve Osmanlı İmparatorluğunun simgeleridir. Bununla birlikte, bu araçlar o toplumun yaşam tarzını ve ihtiyaçlarını da yansıtmaktadır. Hal böyle olunca dönem içerisinde kültürel ifadelerin ortaya çıkmasını da sağlamaktadır.

Mimarlık birçok disiplinin kavramı ile yakından ilişkilidir. Örneğin, tarih ve kimlik. Yapılar kültürel ifadelerdir. Bir toplumun tarihini ve geçmişini yansıtmaktadır. Tarihi yapılar, anıtlar, çeşitli kültürel eşyalar ait olduğu toplumun geçmişini hatırlatmakta ve kültürel kimliğinin bir parçasını oluşturmaktadır. Ayrıca bir toplum, bir yapıyı kendini ifade etme ve kimlik oluşturma aracı olarak da kullanmaktadır. Örneğin, modern bir şehrin gökdelenleri modernlik, ilerleme gibi değerleri temsil etmekte ve o şehrin kimliğini yansıtmaktadır. Diğer yandan Türk kültürü, mimari projelerde genellikle geleneksel desenler, mozaikler, çini işleri ve ahşap oymacılığı gibi öğelerle yansıtılmaktadır. Türk mimarisinde bulunan karmaşık geometrik desenler, renkli çiniler ve işlemeli detaylar ona ait özellikleri yansıtmaktadır. Ayrıca avlulu yapılar, çeşmeler, kapılar ve süslemeler de Türk mimarisinde sıkça kullanılan unsurlardır. Modern mimari projelerde ise geleneksel unsurlar genellikle çağdaş tarzda yorumlanarak kullanılmaktadır. Böylece mimari projelerde tarihi ve kültürel mirası yansıtan öğelerle karşılaşılmaktadır.

Kültürün ilk dönemlerinde kozmolojik flamlar ile bunların simgesel anlamları belirleyici rol üstlenmişler ve insanların varlığını, ait olduğu toplumla olan bağlarını ve evren içindeki konumunu desteklemişlerdir (Tanju, 1997). Mimari nesneler de anlamsal değerlerini ortaya koymak için dili kullanmaktadırlar.

Dilin her alanla bağlantısı olduğu gibi mimarlık alanı ile de yakın ilişki içerisinde. Dil, bir toplumun düşüncelerini ifade etme, iletişim kurma ve kültürel değerleri aktarma aracıdır. Mimarlık ise bir toplumun kültürel ifadelerini, yaşam tarzını ve kimliğini yansıtan bir sanat ve tasarım disiplindir. Dil, mimarlığın tasarım sürecinde etkili bir rol oynamakta ve mimarlık projelerinde kullanılan malzemelerin, formların ve detayların anlamını ve ifade biçimini belirlemektedir. Mimariye ait olan kavramları dilsel olarak aktarmaya destek olmaktadır.

Çünkü dil olmadan görsel ifadelerle yapılan açıklamalar bir yere kadardır ve her kültürün bu araçlara kattığı anlam farklıdır. Bu vesile ile kültür, dil ve mimarlık iç içe geçmektedir. Bu bağlamda, dil mimarlık terminolojisinin anlaşılmasında da önemli bir rol oynamaktadır. Mimarlık disiplininin kendine özgü terimleri, ifadeleri ve kavramları vardır. Bu terimler ve ifadeler tasarımın belirli yönlerini ve özelliklerini tanımlamak için kullanılmaktadır. Örneğin, cephe tasarımı terimleri bir binanın dış görünüşünü ve estetiğini tanımlamaktadır. Burada dil, mimari terminolojiyi kullanarak tasarımın ayrıntılarını ve özelliklerini anlamak ve anlatmak için kullanılmaktadır.

Diğer yandan, bir yapının tasarım sürecinde, mimarlar ve tasarımcılar arasında iletişim kurulması gerekmektedir. Bu iletişim sürecinde dil, tasarımın fikirlerini, kavramlarını ve hedeflerini ifade etmek için kullanılmaktadır. Mimarlar, projelerini müşterilere, işverenlere ve ekibe anlatırken dilin gücünden yararlanmaktadır. Projelerin hedefleri, işverenin istekleri ve tasarımın amaçları, mimarın dilini kullanarak net bir şekilde ifade edilmektedir.

Her disiplinle etkileşim içinde olan kültür, dil ile de birbirini tamamlamaktadır. Dil, iletişim aracıdır. Mimarlıkta da yapıların detaylarını ifade etmek, onlara yeni değerler katmak için kullanılmaktadır. Ayrıca, bir toplumun dilindeki ifadeler ve deyimler, mimarlık projelerinde yansıtılabilmekte ve tasarımın anlamını ve kültürel bağlantısını güçlendirmektedir. Dilin mimarlık üzerindeki etkisi, tasarımın anlaşılmasını, iletişimi ve kültürel ifadelerin aktarılmasını sağlamaktadır.

Mimarlık alanında yapılarda veya şemalarda her zaman dilin kendisini yani ilk anlamını kullanıp düşünmek zorunda kalınmamalıdır. Türk dilindeki atasözlerinden, deyimlerden faydalanmak, bir düşüncenin ortaya çıkışını da göstermektedir. Ortaya konulan eserlerde bu kalıp ifadeleri kullanmak hem dili hem de mimarlık alanını zenginleştirmektedir.

Yöntem

Bu çalışmada sözlü kültürde yer alan atasözleri, deyimler ve benzetmeler incelenmiştir. Kapsama dahil olabilecek bu ifadeler incelikte araştırılmıştır. TDK'ye ait olan sözlükler üzerinden değerlendirme yapılmıştır. On dört kalıp söz tespit edilmiştir.

Araştırmanın amacı, Türk dilinde kullanılan deyimlerin, atasözlerinin ve benzetmelerin mimarideki anlatımlarını inceleyerek, Türk kültüründe bu kalıp ifadelerin mimarlıktaki yerini ortaya koymaktır. Bu tür çalışmalar, dil ve kültür arasındaki ilişkiyi anlamak, geleneksel değerlerin ve sembollerin mimari ifadelerini keşfetmek, toplumsal ve tarihsel bağlamlarda mimari anlamları analiz etmek gibi hedeflere yol gösterici olabilmektedir. Ayrıca, Türk halk kültüründeki mimari motiflerin, sembollerin ve değerlerin nasıl yansıtıldığını, günümüz mimarlık anlayışına bu ifadeler kullanılarak nasıl

etki ettiğini anlamak da araştırmanın amacını kapsamaktadır. Bu bağlamda, bu tür çalışmaların, kültürel mirasın korunması, anlaşılması ve gelecek kuşaklara aktarılmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Araştırma, Türk dilindeki kalıp ifadelerin mimarlıkla arasındaki bağlantıyı vurgulamaktadır. Mimarlıkla ilgili olan ifadelerin kültürel değeri incelenmektedir. Bu durum, mimarlık disiplininin dilin ve kültürün birbiri ile nasıl etkileşimde olduğunu ve bu durumdan nasıl karşılıklı etkilenildiğini ortaya koymak için önemli bir katkı sağlayabilir. Ayrıca, dilin bu alanda kullanımıyla anlatımın zenginleştiği gösterilmektedir. Bu anlatımla, mimari alana ait kavramların, sürecin ve deneyimlerin daha etkili anlatılmasına olanak sağlamaktadır. Bu disiplinde dilin kültürel ifadelerinden faydalanma noktasında farkındalık oluşturmada ve kültürel mirasın ve ifadelerin korunmasına da katkı sağlamaktadır. Bu ifadelerin nesilden nesile aktararak günümüze kadar gelmesine ön ayak olmaktadır. Her dönemde özellikle halk arasında konuşulan bu ifadelerin topluma kazandırılması önem arz etmektedir.

Türk Dilindeki Mimari İfadelerin Dile Katkısı

Yazılı metinde ya da konuşmanın içerisinde kullanılan deyimler, atasözleri gibi söz öbekleri Türkçedeki ekonomiklik ilkesi, diğer bir ifadeyle en az çaba ilkesiyle ilişkilendirilmektedir. Burada az sözle çok şey anlatmak esastır. Anlatılmak istenen durum uzun uzun ifadeler yerine deyim, atasözleri vb. yapılarla karşı tarafa aktarılabilir. Yerinde uygun ve doğru kullanılan her deyim ve atasözü anlatımı kısaltmakta ve daha etkileyici hale getirmektedir. Örneğin “Kızım sana söylüyorum, gelinim sen anla.” deymi: “Düşüncelerimi çok yakınım olan birisine söylüyorum. Ama maksadım bunları onun bilmesi değil, doğrudan doğruya kendisine söylemeyi uygun bulmadığım kimsenin bilmesidir. Çünkü sözlerimi ikisi birden dinlemektedir” (Aksoy 1971-77) şeklinde anlatılmaktadır. Görüldüğü gibi tek bir açıklama konuşmacıyı bu kadar uzun bir konuşmadan kurtarmakta ve etkisi diğerlerine göre çok daha büyük olmaktadır. Bu bağlamda bu ifadelerin mimaride kullanımı aktarımı yaparken önem kazanmaktadır.

Bir yapının özelliklerini tanımlamak için tasarımı, malzemeleri, şekilleri ve süslemeleri hakkında bilgi vermek için mimari terimler kullanılmaktadır: Örneğin, “kubbe”, “minare”, “çatı”, “pencere”, “kapı” gibi. Bunlar yapının fiziksel özelliklerini ve bileşenlerini ifade etmektedir. Bu terimleri, mimarlar projelerini anlatırken veya yapının özelliklerini anlatırken kullanılmaktadır. Diğer bir örnek, “planlama”, “tasarım”, “inşa etme”, “restorasyon”, “dekorasyon” gibi terimler, mimarlık sürecini ve adımlarını ifade etmektedir. Bu terimler, bir yapının tasarım ve inşa sürecini anlatırken kullanılmaktadır.

Türk mimarisinde kullanılan ifadeler, yapının ötesine geçerek bize kültürel bağlantılar ve anlamlar sunmaktadır. Bu ifadeler,

Türk kültürünün ve tarihinin birer parçası olarak, mimari öğelerin sembolik anlamlarını, estetik değerlerini ve kültürel kimliklerini açığa çıkarmaktadır. Bu bağlamda,

Osmanlı Mimarisinin Sessiz Dili:

- *Çiniler*: Renk ve desenleriyle göz kamaştıran çiniler, estetik zevkin ötesinde anlamlar taşımaktadır. Mavi çiniler cennetin sembolü iken, yeşiller bereketi ve doğurganlığı temsil etmektedir. Bu mimariye ait önemli anlam terimleridir.

(isim) Duvarları kaplayıp süslemek için kullanılan, bir yüzü sırlı ve genellikle çiçek resimleriyle bezeli, pişmiş, balçık levha: (TDK)

“Bizi sarar bir sülüs yazı görsek duvarda / Bize heyecan verir bir parça yeşil çini” Faruk Nafiz Çamlıbel

(sıfat)Sırlı ve süslü, pişmiş balçıktan yapılan: (TDK)

“Çini sobayı gürültü etmemeye çalışarak yakardı.” - Refik Halit Karay

- *Hat Sanatı*: Camilerin duvarlarını süsleyen hat sanatı eserleri, dini ifadeler, isimler vb. ifadeleri yazarak manevi bir atmosfer oluşturmaktadır. Bu da mimaride kültürün önemli bir basamağıdır. Özellikle gelecek nesillere aktarılabilecek önemli kaynaklar arasında yer almaktadır.

(İsim)Güzel yazı sanatı(kaligrafi-TDK).

- *Çatı Süslemeleri*: Kurşun ve alüminyumdan yapılan zarif süslemeler, estetik bir görünümün yanı sıra binanın dini kimliğini de vurgulamaktadır. Bu kimlik kültürün dönemini görsel olarak anlatmaktadır.

Selçukluların Mirası:

- *Taç Kapı*: Zengin süslemeleriyle taç kapılar, Selçuklu mimarisinin bir simgesidir. Geometrik motifler, bitkisel desenler ve yazılar, bu kapılara özel bir anlam katmaktadır. Buradaki ifadeler de kültür taşıyıcılığı görevini üstlenmektedir.

(isim, mimarlık) Büyük bir yapının görkemli biçimde süslenmiş girişi: (TDK)

“Görkemli taç kapısı, Beyazıt Meydanı’ndan iki yanlı merdivenlerle çıkılan bir setin üstündedir.” – (Özyalçın, 2010).

- *Minare*: Yukarı doğru yükselen minareler maneviyatı temsil etmektedir. Selçuklulara ait olan bu biçim mimariye yeni bir boyut kazandırmaktadır. Mimari anlatımların gerçekleştiği topluluklarda onlara ait terimlerin kullanılması dönemin özellikleri hakkında bilgi vermektedir.

(isim, mimarlık) Camilerde müezzinin ezan okuduğu, sela verdiği, şerefesi olan, çoğunlukla taştan, yüksek ve ince yapı: (TDK)

“Sokak kapısını çalarken minarede akşam ezanı okunuyordu.” - Yusuf Ziya Ortaç

Türk Evleri:

- *Cumba*: bunlar evin dış cephesinde bulunmakta ve pencere görevi görmektedir. Mimari terim olarak kültüre katkı sağlamaktadır.

(isim, mimarlık) Yapıların üst katlarında, ana duvarların dışına, sokağa doğru çıkıntı yapmış, binanın ön cephesine yaslanan paydalarla desteklenen oda bölmesi; çıkma: (TDK)

“Yola uzanan cumbaların altındaki desteklerbüyükannelerimizin sarkık gerdanlarına benzerdi.” - Abdülhak Şinasi Hisar

(isim) Eski evlerde pencere hizasından sokağa doğru çıkıntısı olan kafesli bölüm: (TDK)

“Nihayet dün gece komşu kadın cumbadan seslendi.” - Mithat Cemal Kuntay

- *Avlular*: Evin merkezini oluşturan avlular, aile üyelerinin ve misafirlerin bir araya geldiği sıcak bir yaşam alanıdır. Şimdilerde bahçe olarak adlandırılan bu mekanlar, geçmiş dönemde *terim* olarak avlu kelimesi ile anlatılmaktadır.

(İsim-Rumca) Bir yapının veya yapı grubunun ortasında kalan üstü açık, duvarla çevrili alan; hayat (II), hanay, sahn: (TDK)

“Yüksek, sur gibi kalın duvarın ardındaki küçük avluya kunt demir kapıdan girilirdi.” - Ayla Kutlu

Türk mimarisinde kullanılan ifadeler, bir yapının sadece fiziksel özelliklerini değil, aynı zamanda o yapının arkasındaki kültürel değerleri ve anlamları da yansıtmaktadır. Bu ifadeler, Türk kültürünün ve tarihinin zenginliğini ve çeşitliliğini gösteren önemli bir kaynaktır. Mimariyi sadece estetik bir bakış açısıyla değil, aynı zamanda kültürel bir pencereden de değerlendirmek, geçmişle bağ kurmamızı ve geleneklerimizi daha iyi anlamamızı sağlamaktadır.

Bulgular

Türk Dilindeki Mimari Deyimlerin, Atasözlerinin, Benzetmelerin Dile Katkısı

Türk dilindeki mimari deyimler, atasözleri ve benzetmeler dilin zenginliğini ve renkliliğini artırırken iletişimi de daha etkili hâle getirmekte; bu ifadeler mimari ile ilgili kavramları, durumları ve deneyimleri anlatmak için kullanılmaktadır. Bu çalışmada da halk arasında kullanılan ve TDK’de yer alan bazı

deyim, atasözleri ve benzetmelerin anlamları doğrultusunda dile katkıları şu şekilde ele alınmıştır:

1. “Duvar çekmek/örmek”: Zorlukları aşmak veya engelleri aşmak anlamında kullanılan bir deyimdir. Mimari anlamda, bir duvar örmek, mekanları birbirine bağlamak veya bir engeli aşmak anlamında ifade edilebilir.

a. Duvar örmek.

b. (mecaz) Aradaki ilişkiye son vermek, görüşmemek (TDK).

2. “Bel vermek”: 1.Duvar gibi dikey şeylerin ortası kamburlaşmak. 2.Tavan direği gibi yatay şeylerin ortası aşağı sarkmak (Aksoy, 2022-23).

a. Duvar gibi dik şeyler dışarıya veya tavan gibi yatay şeyler aşağıya doğru kamburlaşmak: (TDK)

“İsli tavan bel vermiş, duvarları içeri kamburlaşmıştı.” - Orhan Kemal

b. (mecaz) Herhangi bir konuda destek olmak (TDK)

3. “Bir çivi(mıh), bir nalı kurtarır; bir nal, bir at kurtarır”: Küçük bir ayrıntının büyük bir sorunu çözebileceğini ifade eden bir deyimdir. Yaşamda önemsiz gördüğümüz, ihmal ettiğimiz bazı şeyler bize zarar verir, işte bu zararlar sonunda onların önemli, değerli olduğunu anlarız (Çotuksöken vd.,).

Mimarlıkta da küçük bir ayrıntının, bir yapının bütünlüğünü veya dayanıklılığını etkileyebileceği söylenebilir.

“Herhangi bir olayı, bir işi, bir ödevi küçümsememek, önemle ele almak gerekir” anlamında kullanılan bir söz (TDK).

4. “Ağaç yaşken eğilir”: İnsanların çocukluk döneminde edindikleri alışkanlıkların daha kolay değiştirilebildiğini ifade eden bir atasözüdür (Çotuksöken, Bek, 2022). “İnsanlar küçük yaşta kolay eğitilir” anlamında kullanılan bir söz (TDK). Her işe başlamadan önce erken süreçte en iyisi olacak şekilde başlanmalıdır.

Mimarlıkta, bir yapıyı tasarlarlarken, erken aşamalarda yapılan kararların sonucu etkileyebileceği düşünülebilir.

5. “Temel atmak”: Bir projenin veya işin başlangıcını ifade eder. Örneğin, “O yeni okulun temelini atmak için tören düzenlediler.” 1. Bir yapının temelini yapmaya başlamak. 2. Bir girişimin gelişmesine dayanak olacak ilk işi yapmak (Aksoy, 2023).

a. Bir yapının temellerini yapmaya başlamak (TDK).

b. (mecaz) herhangi bir işe başlamak, girişmek, bir şeyin gelişmesinin, büyümesinin başlangıcını oluşturmak (TDK).

6. “Taş taş üstüne bırakmamak”: Hiçbir ilerleme veya gelişme kaydetmemek anlamına gelir. Bir yerdeki yapıları yerle bir edersine yıkmak. Krş.¹ “Yerle bir etmek”(Çotuksöken, Kep, 2022).

Örneğin, Mimarlıkta, “O projeyle ilgili hiçbir şey yapmıyor, taş üstüne taş koymuyor.” olarak düşünülebilir.

a. Baştan başa yıkıp yerle bir etmek: (TDK)

“Kaçsan da kaç para eder? Sana, köyde taş taş üstünde bırakmayacak, diyorum.” - Yakup Kadri Karaosmanoğlu

7. “İşini sağlama almak(bağlamak)”: İşin gerçekleşmesi ve bozulmaması için gerekli önlemleri almak, Mimarlıkta ise bir yapıda güvenliğe önem vermek veya bir projeyi risksiz tamamlamak anlamına gelir.

İşin sonuçlanmasına engel olacak şeyleri ortadan kaldırmak, işin aksamadan yürümesini sağlayacak önlemleri almak (Aksoy, 2022) Örneğin, “O inşaat projesinde işini sağlama almak için titizlikle çalıştı.”(TS, 2019).

İşin gerçekleşmesi ve bozulmaması için gerekli önlemleri almak: (TDK)

“Oyuna gelenlerin işi sağlama almaları dudaklarımdaki gülüşü kurutuverdi.” - Nâzım Hikmet

8. “İnşa etmek”: Kurmak, yapmak anlamına gelir. Örneğin, “Bu mimari eserleri gördükçe, gerçekten bir hayal gibi inşa edildiklerini düşünüyorum.”(TDK).

9. “Kale gibi” (yapı): (benzetme) Çok büyük, sağlam. Dayanıklı ve güçlü olmak anlamına gelir. Örneğin, “O bina, depreme dayanıklı olmasıyla kale gibi sağlam inşa edildi.”

a. Çok büyük, sağlam (yapı).

b. (mecaz) Kendisine güvenilen güçlü (kimse).

10. “Mimarlık, bir müzik eseri gibidir”.: Mimarlık, bir yapıyı oluşturan unsurların uyum içinde bir araya gelmesini gerektiren bir süreçtir. Bu benzetme, bir müzik eserindeki harmoni ve ritim gibi yapı unsurlarının birleştiği bir kompozisyonu ifade eder.

11. “Mimarlık, bir dansa benzer”: Yapıların düzenli bir şekilde yerleştirilmesi ve hareketiyle ilgili bir benzetmedir. Mimarlık, binaların ve mekanların birbirleriyle uyumlu bir şekilde etkileşimde bulunması gibi bir dansı andırabilir.

1 Krş.: TDK'ye göre karşılaştırınız.

12. “Mimarlık, bir şairin kalemidir”: Mimarın tasarımları ve planları, bir şairin kelimeleriyle bir araya gelir. İyi bir mimarlık projesi, estetik bir ifade ve düşünsel bir derinlik sağlayabilir.

13. “Ev alma, komşu al”: Bir ev satın alırken komşuların da önemli olduğunu ifade eden bir atasözüdür. Mimarlıkta da bir yapıyı tasarlarırken çevresel faktörlerin ve etki alanlarının dikkate alınması önemlidir. Bu atasözü, mimaride komşuların ve çevrenin önemini vurgulamak için kullanılabilir.

14. “Aşağı tükürsem sakal, yukarı tükürsem bıyık”: Bir işi yaparken her iki şekilde de olumsuz sonuçlar doğabileceğini ifade eden bir deyimdir. Mimarlıkta da bazen bir projenin farklı açılardan zorluklarla karşılaşabileceği ve her iki şekilde de sorunlar yaşanabileceği bilinir. Bu deyim, bu tür durumları ifade etmek için kullanılabilir.

İki karşıt ve aynı derecede sakıncalı durum karşısında karar verme zorluğunu anlatmak için kullanılan bir söz (TDK).

Bu mimari benzetmeler, deyimler ve atasözleri daha önceki bölümlerde ifade ettiğimiz gibi Türkçeye renk ve derinlik katarak mimarlıkta iletişimi daha etkili hale getirmektedir. Bunlar bir durumu veya kavramı daha açık ve etkili bir şekilde aktarabilmek için kullanılmaktadır. Ayrıca, dilin gücünü göstermektedir. Dilin bu şekilde zenginleştirilmesi iletişimi daha etkili hale getirirken aynı zamanda kültürel mirasın korunmasına da katkı sağlamaktadır.

Mimarlıkla ilgili deyimler, atasözleri, benzetmeler ve ifadeler, mimarlık alanına ait fikir ve uygulamaların kültürel ve toplumsal bağlamda anlaşılmasına yardımcı olmaktadır. Dilin bu tür kullanımları, mimari ve yapısal tasarım kavramlarını basitleştirme ve toplum için bunların anlaşılmasını kolaylaştırma eğilimindedir. Ayrıca mimarlık mesleğinin toplumdaki değerini ve önemini vurgulamakta, mesleki geleneklerin ve bilgeliğin nesiller boyunca aktarılmasına yardımcı olmaktadır. Örneğin “dört duvar arasında”; deyimini kamu konutlarının sınırlarını ve özel alan kavramını ifade ediyorsa; “kâğıt üzerinde proje”; terimi gerçekleşmemiş veya teorik fikirleri tanımlamak için kullanılmaktadır. Bu tür ifadelerle mimarlar, tasarımlarını anlatırken metaforik bir dil geliştirebilmekte ve fikirlerini daha etkili bir şekilde ifade edilebilmektedir.

Daha önceki bölümlerde gösterilen ifadeler, mimarlık alanında iletişimi daha etkili hale getirirken aynı zamanda kültürel birikimi ve deneyimleri aktarmaktadır. Dilin mimarlıkla ilgili ifadelerle zenginleşmesi, mimari düşüncenin ve anlatımın daha kapsamlı ve etkili olmasına katkı sağlamaktadır.

Sonuç ve Öneriler

Deyimler ve atasözleri, Türk kültürünün, inançlarını, geleneklerini ve dünya görüşünü yansıtmaktadır. Toplumsal bir

deneyim olarak ifade edilebilecek bu formüller hem kültürün zenginliğini içinde barındırır hem de konuşma ve yazı dilinde sıklıkla kullanılmaktadır. Bu kalıplaşmış ifadeler ile bir durumu anlatmak dilde ekonomiklik ilkesi açısından önem arz etmektedir. Bu bağlamda en az kelime ile anlam derinliği kazandırmak ve anlatılacak olan durumu en az az çaba ile ortaya koymak bu önemlidir.

Dilde ekonomiklik sağlamak hem zamandan hem de emekten tasarruf etmek için pek çok yöntemin başvurduğu görülmektedir. Bunun için örneğin sıfır tekrar gereksiz birimler derin yapıda bırakılmakta ya da eksik tekrarlara başvurularak daha kısa birimler tercih edilmektedir. Alıcının tanımladığı ve bildiği birimler kullanılmakta, bilgilerden bazıları dil dışı referansların kullanımında örtülü şekilde yer almaktadır. Bu aşamada deyimler ve atasözleri kullanılmakta, konuşma ve yazmadaki bazı ses olayları için kısaltmalar yapılmaktadır. bazen kelimelerin yerini son ekler alabilmekte ve bazen eklentiler çıkmaktadır. Bu bağlamda incelenen atasözleri, deyimler ve benzetmeler mimarlıkta az sözle çok şey ifade etmek için de kullanılmıştır. Özellikle halk arasında kullanılan bu yapılar mimarlığın anlamsal boyutta derinliğini de göstermiştir.

Toplamda 14 adet kalıplaşmış ifade incelenmiş ve açıklanmıştır. İncelenen deyim, atasözü ve benzetmelerde mimari ifadelere rastlanmış ve belli kalıplar somutlaştırılmış veya benzetilmiştir. Bu ifadeler işlevsellik açısından mimarlığa farklı bir boyut kazandırmaktadır. Dilde mimari anlatımı zenginleştirdiği görülmektedir. Ayrıca kültürel mirasın korunmasına da yardımcı olmaktadır.

Sonuç olarak, “Mimarlıkta Türk Kültürel İfadeleri: Türk Dilinde Mimarlık Anlatımları ve Kültürel Bağlantıları” konulu bu makale, Türk kültürü ile mimarlık arasındaki ilişkiyi vurgulayarak alana birçok katkı sağlayabilir. Dilin mimari anlatımda kullanımının önemi, kültürel mirasın korunması, iletişimin güçlendirilmesi ve araştırma yapma fırsatı gibi alanlarda destek olabilir. Dilin zenginliğini her disiplinin kendine farklı manalar kazandıracak kalıpları bulması Türk dilinin farklı boyutunu da ortaya koymaktadır.

Etik Beyan

Çalışmada “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” kapsamında belirtilen tüm kurallara uyulduğu beyan edilmiştir.

Etik Kurul Onayı

Araştırmanın etik kurul izni gerektirmeyen araştırmalardan olduğu beyan edilmiştir.

Çıkar Çatışması ve Finansal Katkı Beyanı

Yazarlar tarafından herhangi bir çıkar çatışması ve finansal katkı beyan edilmemiştir.

Yazar Katkı Oranı

Çalışmanın tüm aşamaları yazarlar tarafından tasarlanmış ve hazırlanmıştır

Kaynaklar

- Aksoy, Ö., A., (1971-77). Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü, Ankara: TDK Yayınları
- Aksoy, Ö. A., (1988). Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü II: Deyimler Sözlüğü. İstanbul: İnkılâp Kitabevi.
- Aksoy, Ö., A., (2022). İlköğretim ve Ortaöğretim Deyimler Sözlüğü. Hazırlayan: Mehmet Bozkurt, Basım: 2, İnkılâp Kitabevi, İstanbul.
- Aksoy, Ö., A., (2023). Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü-2. İnkılâp Kitabevi, İstanbul.
- Altaylı, S. (2010). Atasözleri ve Deyimler Arasındaki Farklar. Karadeniz Araştırmaları Dergisi 25, 125- 134.
- Çotuksöken, Y., (1992). Deyimlerimiz. Özgül Yayınları.
- Çotuksöken, Y., Bek, K., (2022). İlkokul ve Ortaokullar İçin Atasözleri Sözlüğü. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Birinci Basım, Yıl:2022, İstanbul.
- Danacı H. M. (2012). Aestehtics in Cultural Landspace and Arhitectural Education. Elsevier, Procedia – Social and Behavioral Sciences 191, 190 – 195.
- Elçin, Ş. (1993). Halk Edebiyatına Giriş, Ankara, Akçağ Yayınları, s. 629-632.
- Gökdayı, H. (2020). Türkçede Kalıp Sözler. Kriter Yayınevi.

- Hengirmen, M. (2007). Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü 2. Ankara: Engin Yayınevi.
- Karadağ, M. (2004). Türk Halk Edebiyatı Anlatı Türleri. Ankara: Ürün Yayınları.
- Kuban, D. (2018). Mimarlık Kavramları Tarihsel Perspektif İçinde Mimarlığın Kuramsal Sözlüğüne Giriş (13.baskı). İstanbul: Yapı- Endüstri Merkezi Yayınları.
- Lefebvre, H., (1998). Modern Dünyada Gündelik Hayat, Metis Yayınları, İstanbul.
- Özkan, M., Tören, H., Esin, O., (2006). Yüksek Öğretimde Türk Dili, 2. bs., İstanbul, Filiz Kitabevi, s. 630- 634).
- Özyalçiner, A., (2010). Öyküleriyle İstanbul Anıtları-1: Surlardır İstanbul'u Kuşatan, Birinci Basım, Ekim, Doğa Basım Yayın, İstanbul.
- Tanju, B. (1997). Mimarlıkta Göstergebilim. Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi 2, s. 1257-1258.
- Türkçe Sözlük. (2019). Türk Dil Kurumu Yayınları (TS).
- Vitruvius (2005). Mimarlık Üzerine On Kitap (4. Baskı). Ankara: Şevki Vanlı Mimarlık Vakfı Yayınları.
- Türk Dil Kurumu. Erişim tarihi: 13 Ekim 2023. <https://sozluk.gov.tr/>
- Türk Dil Kurumu. Erişim tarihi: 08 Kasım 2023. [https://sozluk.gov.tr/Aktaş M,](https://sozluk.gov.tr/Aktaş_M_) (2009). Yabancı dil öğretiminde yaratıcı yazmanın başarıya ve yazılı anlatıma etkisi, Dil Dergisi, 145,7-27. Doi: 10.1501/Dilder_00000000113